

Будзьце пільныя

ПРЫСМАКТАЎСЯ, ПАРАЗИТ!

Распачаўся сезон актыўнасці кляшчоў

У сувязі з пацяпленнем клімату перыяд актыўнасці кляшчоў у нашай краіне падоўжыўся. Ужо сёлета каля 200 беларусаў звярнуцца па медыцынскую дапамогу пасля прысмоктвання гэтых павукападобных. За мінулы год такіх зваротаў было каля 31 тысячы. Дзе найчасцей нападаюць на чалавека гэтыя крывасмокі? Як паводзіць сябе, каб клешч не праявіў да вас цікавасці, і што рабіць, калі ён усё ж такі прысмактаўся? Які прэпарат рэкамендуецца прымаць у такім выпадку? Чаму няма сэнсу даследаваць на інфекцыі самога кляшча? Пра гэта расказалі медыкі.

Больш рызыкуюць жыхары Брэстчыны і Гродзеншчыны

Кляшчовыя інфекцыі ў Беларусі рэгіструюцца штогод. У сувязі з пацяпленнем арэал эксодавых кляшчоў імкліва прасоўваецца на поўнач, расце іх колькасць, павялічваецца працягласць перыяду актыўнасці. У цяперашні час кляшчы актыўныя 10 месяцаў — з лютага па лістапад. Таму з канца зімы да позняй восені не выключана магчымасць заражэння кляшчовымі інфекцыямі.

— Па даных беларускіх вучоных, кляшчы з'яўляюцца пераносчыкамі ўзбуджальнікаў дзевяці інфекцый. Але штогод у нас рэгіструецца толькі два захворванні — Лайм-барэліёз і кляшчовы вірусы энцэфаліт. Штогод у краіне ў сярэднім рэгіструецца больш чым дзве тысячы выпадкаў хваробы Лайма і больш двухсот выпадкаў кляшчогавага энцэфаліту, — паведаміла **энтамолаг Рэспубліканскага цэнтру гігіены, эпідэміялогіі і грамадскага здароўя Святлана ЯШКОВА**.

Захваральнасць на Лайм-барэліёз рэгіструецца амаль па ўсёй краіне і размяркоўваецца з большай доляй па Брэсцкай, Гродзенскай, Мінскай і Магілёўскай абласцях. А вось на кляшчовы энцэфаліт найчасцей хварэюць у Брэсцкай і Гродзенскай абласцях — на іх долю прыпадае каля 62 % усіх выпадкаў гэтай інфекцыі.

У лесе, на дачы, у зонах адпачынку

Узбуджальнікі кляшчовых інфекцый перадаюцца чалавеку праз прысмоктванне кляшчоў. Заразіцца кляшчовым энцэфалітам можна таксама і пры ўжыванні сырога малака коз, у якіх у перыяд масавага напаўнення кляшчоў вірус можа знаходзіцца ў малаце. Успрымальнасць да кляшчовых інфекцый

дастаткова высокая і не залежыць ад полу і ўзросту, хварэюць і дарослыя, і дзеці.

У 2023 годзе было зарэгістравана больш як 31 тысяча зваротаў да медыкаў з нагоды прысмоктвання кляшчоў (на 11 % больш у параўнанні з 2022 годам). Перавышэнне краінавага паказчыка пацяплення ад кляшчоў на 100 тысяч насельніцтва адзначалася ў Магілёўскай, Гродзенскай і Віцебскай абласцях.

— Па меркаваных месцах напаўнення кляшчоў устаноўлена, што прысмоктванне адбываецца звычайна ў лясных масівах (44 % ад усіх выпадкаў), на другім месцы — сельская мясцовасць і дачныя ўчасткі (35 %), на долю тэрыторыі населеных пунктаў і зон адпачынку прыпадае 12 %, — прывяла лічбы Святлана Яшкова.

Як абараніцца?

Энтамолаг адзначыла, што адным з самых эфектыўных метадаў барацьбы з эксодавымі кляшчамі з'яўляецца прымяненне акарыцыдных прэпаратаў для апрацоўкі тэрыторыі. У 2023 годзе яны праведзены на плошчы больш чым дзве тысячы гектараў (на 5 % больш, чым годам раней).

Абарона ад заражэння кляшчовымі інфекцыямі ў многім залежыць і ад самога чалавека. Падчас наведвання лясных і паркавых зон рэкамендуецца выконваць наступныя правілы. Пры працяглым знаходжанні ў лесе варта насіць спецыяльнае адзенне, якое максімальна закрывае цела. Абавязковы галаўны ўбор. Важна выкарыстоўваць адпужвальныя сродкі — рэпеленты — ці рэпелентна-акарыцыдныя сродкі. Апошнія не толькі адпужваюць кляшчоў, пры кантакце з імі крывасмокі гінуць. Праз кожную гадзіну ў лесе ці парку трэба аглядаць адзенне і цела, каб выявіць кляшчоў. У ежу варта ўжываць толькі кіпячонае казінае малака — вірус гіне ўжо праз 2-3 хвіліны кіпячэння.

На прысядзібных участках, на дачах рэкамендуецца праводзіць добраўпарадкаванне тэрыторыі: прыбіраць буралом, вырубачь непатрэбнае кустоўе, скошваць траву.

Выдаляем крывасмока правільна

Калі клешч прысмактаўся, варта яго правільна выдаліць. Для гэтага лепей па магчымасці звярнуцца ў арганізацыю аховы здароўя. У адваротным выпадку паспрабаваць зрабіць гэта самастойна.

— Рэкамендуецца тры спосабы самастойнага выдалення: з дапамогай пінцэта, баваўнянай ніткі ці спецыялізаваных сродкаў, якія прадаюцца ў аптэках. Пасля выдалення варта апрацаваць месца любым спіртаўтрымальным растварам. Па вяртанні дадому трэба абавязкова звярнуцца ў арганізацыю аховы здароўя да тэрапеўта ці педы-

ятра, дзе прызначаць лячэнне і ўстановаць назіранне, — параіла Святлана Яшкова.

Па жаданні можна даследаваць эксодавых кляшчоў, але гэта неабавязковая працэдура і выконваецца яна на платнай аснове. Бясплатна праводзяцца даследаванні кляшчоў толькі ў тых асоб, у якіх маюцца супрацьпаказанні да прымянення антыбіётыку, што выкарыстоўваецца для прафілактычнага лячэння.

Таксама абараніцца ад кляшчогага энцэфаліту можна з дапамогай прышчэпкі. Вакцына супраць Лайм-барэліёзу ў свеце не распрацавана. Па кансультацыю па атрыманні прышчэпак варта звяртацца ў паліклініку па месцы жыхарства. У Беларусі зарэгістравана тры вакцыны: расійскія «Энцэвір» і «Клешч-э-вак» і амерыканская «ЦікаВак Джуніор».

Чым небяспечныя кляшчовыя інфекцыі?

Традыцыйна пікі захваральнасці на кляшчовыя інфекцыі прыпадаюць на май і верасень, паведаміў **намеснік галоўнага ўрача па медыцынскай часці Гарадской клінічнай інфекцыйнай бальніцы, галоўнага пазаштатнага інфекцыяніста камітэта па ахове здароўя Мінгарвыканкама Святаслаў ВЕЛЬГІН**. Інкубацыйны перыяд працягваецца ад некалькіх дзён да трох-чатырох тыдняў, пасля чаго ўзнікае характэрная сімптоматыка.

— Хвароба Лайма сустракаецца прыкладна ў дзевяці разоў часцей, чым кляшчовы энцэфаліт, і яе асноўная прыкмета — мігрыруючая эрытэма. У месцы прысмоктвання кляшча ўзнікае плямка як пры ўкусе камара. Праз некалькі дзён вакол яе з'яўляецца пачырваненне. З цягам часу, звычайна праз некалькі дзён, яно павялічваецца ў памерах, набываючы форму кальца. Гэта тыповая кольцападобная эрытэма, якая распаўзаецца, — апісвае праявы інфекцыяніст.

Пры гэтым Лайм-барэліёз — захворванне не надта небяспечнае і праходзіць, як правіла, нават без лячэння. Але медыкі ўсё ж рэкамендуюць праводзіць тэрапію, бо ў некаторых людзей могуць узнікнуць адтэрмінаваныя праявы захворвання, прагрэсаванае да другой і трэцяй стадыі.

— На першай стадыі бываюць рэдкія выпадкі, калі эрытэма не ўзнікае, але з'яўляецца вострая ліхаманка. І, як правіла, недалёка ад месца прысмоктвання кляшча запаліцца лімфатычны вузел. Стан суправаджаецца павышанай тэмпературай і агульным інфекцыйным сіндромам як пры грыпе — баляць мышцы, суставы, з'яўляюцца галаўны боль і недамаганне. Гэта сведчыць, што ў вас безэрытэмная форма хваробы Лайма

ці энцэфаліт, які, як вядома, развіваецца без эрытэмы, — тлумачыць урач.

З'яўленне гэтых сімптомаў — нагода звярнуцца да ўрача, які прызначыць аналізы. Яны неабходны для выключэння кляшчогага энцэфаліту.

— У адным кляшчы можа быць некалькі ўзбуджальнікаў. Тактыка папярэджання гэтых інфекцый аднолькавая. Калі ўзнікла прысмоктванне, то ў першыя двое-тroe сутак важна правесці антыбіётыкапрафілактыку. Дзецям пасля васьмі гадоў і дарослым прызначаецца даксіцыклін — безрэцэптурны антыбіётэк у дазіроўцы 200 мг. Трэба прыняць дзве капсулы ці дзве таблеткі аднаразова пасля ежы. Гэта дазваляе знізіць рызыкі заражэння Лайм-барэліёзам больш чым у дзевяць разоў, — кажа Святаслаў Вельгін.

Пры гэтым нават прысмоктванне інфікаванага кляшча не гарантуе, што вы захварэеце, бо можа спрацаваць імунітэт ці не хапіць часу для перадачы інфекцыі. Калі на працягу месяца пасля прысмоктвання ніякіх сімптомаў вы не заўважылі, значыць, вы не захварэлі і ніякіх аналізаў здаваць не трэба. Мае сэнс рабіць гэта толькі тады, калі ёсць клінічная сімптоматыка і іх прызначыў урач для ўдакладнення дыягназу.

Другая стадыя Лайм-барэліёзу можа развівацца прыкладна ў 10 % людзей. Пры гэтым пакутуе адна з трох сістэм: скура (з'яўляюцца другасныя эрытэмы на аддаленых ад месца ўкусу частках цела, якія праз некалькі дзён праходзяць), апорна-рухальны апарат (узнікаюць артрыты буйных суставаў з болевым сіндромам), нервовая сістэма — як перыферычная (неўрыты, радыкуліты), так і цэнтральная (менінгіты і менінгаэнцэфаліты).

Трэцюю стадыю часам называюць хранічным барэліёзам, але больш правільна лічыць яго познім. Калі пацыент на працягу дзвюх першых стадыяў не звяртаўся да ўрача, то могуць узнікнуць аддаленыя наступствы ў выглядзе артрытаў, менінгаэнцэфалітаў, полінеўрытаў.

— Мінулы год быў дастаткова актыўны па клешчавым энцэфаліце, мы мелі справу з цяжкімі формамі. Аднак прагноз па гэтай інфекцыі ў нашай краіне спрыяльны ў адрозненні ад сітуацыі на Дальнім Усходзе і ў Сібіры. Праўда, і да нас даходзяць паралітычныя формы, калі развіваецца слабасць у канечнасцях аж да страты прытомнасці, пацыенты часам бяруцца на штучную вентыляцыю лёгкіх аж да лятальных выходаў, якія, на шчасце, у нас вельмі рэдкія, — адзначыў Святаслаў Вельгін.

Таму, па меркаванні медыкаў, татальная вакцынацыя ў нашай краіне не патрэбна. Яна праводзіцца толькі ў эндэмічных рэгіёнах у паўднёвых абласцях.

Карысна ведаць

ЯКІЯ БЯСКРЫЎДНЫЯ СІМПТОМЫ ЎКАЗВАЮЦЬ НА РАННЮЮ ХВАРОБУ?

Даследаванні адзначаюць, што больш за палову дарослых людзей сутыкаліся з сігналамі, якія рана паказвалі на анкалагічны працэс. Але толькі 2 % з іх знаходзілі такую сувязь і своечасова звярталіся да ўрача. Спецыялісты ж сцвярджаюць, што нават калі такія сімптомы здаюцца бяскрыўдымі, пра іх усё ж варта паведаміць урачу і правесці адпаведнае абследаванне. Бо захворванне, выяўленае на пачатковай стадыі, мае высокія шанцы на поўнае лячэнне.

ЖАХЛІВЫ КАШАЛЬ

Пакашліванні, якія ўзнікаюць перыядычна, рэдка становяцца падставай для хвалявання. Аднак калі

кашаль паўтараецца з зайдроснай рэгулярнасцю, становіцца няспынным і пакутлівым, з'яўляецца кроў, трэба адразу ж звяртацца да ўрача. Па-першае, такі сімптом разам з іншымі характэрнымі прыкметамі (пахудзеннем, слабасцю, пастаянай субфебрыльнай тэмпературай) можа сігналізаваць аб раку лёгкіх. Па-другое, калі нават гэта акажацца не рак, такі кашаль на пустым месцы не ўзнікае — гэта можа быць бронхіт, пнеўманія ці іншыя не менш небяспечныя паталогіі, якія варта вылучыць як мага хутчэй.

ТУАЛЕТНЫЯ ПРАБЛЕМЫ

Складанасці з мочаспусканнем і змены стула чалавек рэдка інтэрпрэтуе ў бок сур'ёзнай паталогіі. Звычайна спісваюць усё на няправільнае харчаванне і пера-

ахаладжэнне. Мінусам з'яўляецца і той факт, што праблемы гэтыя могуць быць перыядычна: спачатку баліць, затым — усё добра. З-за гэтага паход да ўрача зацягваецца. І дарэмна. Бо, напрыклад, збоі ў мочаспусканні, прысутнасць кропель крыві павінны наводзіць на думку, што маецца інфекцыя мочавыдзяляльных шляхоў. Калі ж далучаецца боль у паясніцы, варта як мага хутчэй наведваць уролага ці тэрапеўта. Цалкам магчыма, што праз такія сімптомы праяўляе сябе рак ныркі.

Калі ўзнікаюць праблемы з апаражненнем кішэчніка, таксама не варта грэбаваць візітам да спецыяліста. Усё, што датычыцца работы кішэчніка, злучана і з імунітэтам, бо ахоўныя сілы арганізма фарміруюцца па большай частцы ў гэтым органе.

ПАСТАЯННЫ БОЛЬ

Нярэдка бывае так, што ў чалавека адзначаюцца болі — пастаянныя, ныючыя, раздражняльныя. Але ён паспявае так да іх прывыкнуць, што яны становяцца для яго нечым звычайным. Аднак пастаянныя болі ў залежнасці ад месца сваёй лакалізацыі, безумоўна, паказваюць на параженне таго ці іншага органа! Так, напрыклад, калі доўга баліць у грудзях, варта абследавацца на рак лёгкіх або грудзей. Болі ў жываце — нагода правесці палавую сферу і кішэчнік.

НЕЗАГОЙНЫЯ РАНКІ

На целе чалавека раны ўзнікаюць доволі часта. Прычынай можа быць усё што заўгодна. Аднак тут важна паназіраць за тым, каб рана загаілася своечасова. Урачы

ў сярэднім адводзяць да трох тыдняў на поўнае гаенне. Калі ж гэты тэрмін зацягваецца, варта наведваць урача. Такія незагойныя раны могуць паказаваць на наяўнасць ракавых пухлін.

РАПТОЎНАЕ ЎШЧЫЛЬНЕННЕ

Калі пад скурай чалавека адзначаецца нейкае ўшчыльненне або развіваецца невялікая тлушчавая праслойка — напрыклад, на месцы лімфавузлаў, варта звярнуцца да ўрача і зрабіць УГД, бо так цалкам можа праявіць сябе рак. Варта правесці крыху раней, каб можна было прыняць меры, паколькі, напрыклад, анкалагічнае новаўтварэнне лімфавузлаў цягне хуткае распаўсюджванне злаякасных клетак з токам крыві па ўсім арганізме. Следствам такога метаастазіравання можа быць множны рак.